

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำ

ชุมชนบนพื้นที่สูงของประเทศไทยกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ 20 จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันตก มีประชากรรวมประมาณ 1.4 ล้านคน ในปี พ.ศ.2550-2551 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2552) ได้สำรวจเชิงลึกด้านประชากรศาสตร์ และภูมิสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูงในจังหวัดที่มีประชากรชาวเขาอาศัยหนาแน่น ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา และลำพูน พบว่าชนเผ่าที่มีมากที่สุดคือกะเหรี่ยง (ร้อยละ 42.7) รองลงมา ได้แก่ มูเซอ (ร้อยละ 11.7) คนพื้นเมือง (ร้อยละ 10.1) ม้ง อาข่า และเผ่าอื่นๆ คราวเรือนเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาที่สูงแบบโครงการหลวง มีรายได้รวมเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2551/2552 เท่ากับ 109,377 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรายได้ของครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศคือ 219,912 บาทต่อครัวเรือน และในภาคเหนือคือ 140,685 บาทต่อครัวเรือน ทำให้ภาพรวมของเกษตรกรชาวเขายังมีความยากจน โดยมีสาเหตุมาจากการขาดพื้นที่ทำกินหรือที่ดินทำกินมีความเสื่อมโทรม และมีการศึกษาน้อยทำให้ศักยภาพการแข่งขันในการผลิตสินค้าเกษตรและการตลาดต่ำ

สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (สวพส.) ได้ดำเนินการส่งเสริมอาชีพในพื้นที่โครงการพัฒนาที่สูงแบบโครงการหลวง ซึ่งเน้นที่การส่งเสริมอาชีพในภาคการเกษตรโดยนำองค์ความรู้ของโครงการหลวงด้านการเพาะปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับภูมิสังคม รวมทั้งพัฒนาต่อยอดระบบฐานเกษตรเดิมของชุมชน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เพื่อพัฒนาให้ชุมชนมีความมั่นคงด้านอาหาร การสร้างรายได้พอเพียง และชุมชนเข้มแข็ง บนฐานการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนเพื่อมุ่งหวังให้คุณภาพชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล

การดำเนินงานของ สวพส. ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูง ที่มุ่งไปที่ความอยู่ดีมีสุขที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนบนพื้นที่สูงที่มีลักษณะภูมิสังคมต่างจากชุมชนเมืองหรือชุมชนชนบทในพื้นที่ราบ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพในภาคการเกษตรของ สวพส. ในระยะที่ผ่านมา ที่ส่งผลต่อการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูงที่ครอบคลุมสภาพ “ความอยู่ดีมีสุข” (well-being) ของชุมชน ทั้งในด้านการลดความเสี่ยงและเพิ่มพูนความอยู่ดีมีสุข เพื่อสนับสนุนการกำหนดแนวทางการส่งเสริมอาชีพภาคการเกษตรของ สวพส. เพื่อพัฒนาชุมชนที่มีความมั่นคงด้านอาหาร อาชีพ และทรัพยากรธรรมชาติและความสามารถในการปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทัน่วงที่

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง
- 1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบนพื้นที่สูง

